

quippe loquens angelus, verba de coelestibus scri-
nii sumpta, nec alterius nisi ipsius Dei spiritu fa-
bricata, nova salutatione perorat [al. portat]. Nulli
dubium quin omnium verborum excellant altitudine,
utpote de melioribus disciplinis sancti Spiritus
evoluta : quorum annuntiatione confederandum
erat illud unicum sacramentum Verbi et hominis ;
divinitatis et carnis. *Ave*, inquit Fortitudo Domini,
plena gratia (Luc. 1, 28). Quid autem de Stephano?
Stephanus plenus gratia et fortitudine. Nonne
Lucas eisdem pene litteris de utrisque eloquitur?
Sed licet longe excellentior modus in Virgine præ-
dicetur, secundario tamen laudatur in Martyre. Ha-
bet igitur gratiam Stephanus sublimiori genere,
quam reliqua martyrum multitudo : plenus gratia
refertur scilicet et cumulatus, quod raro in Scrip-
turis canonicis subtilis inquisitor inveniet. Jungitur
gratiæ fortitudo, **575** infiso spiritu libertatis. Igni-
tus animus in vocem veritatis erumpit, nec patitur
ullo pacto rigorem justitiæ submitti aliquando, vel
dimitti. Sic loriceus gratia, et hasta fortitudinis
sapienter infrendens, *faciebat prodigia et signa
magna in populo*. Ille potest prodigia et signa facere,
in quo gratia et fortitudo sedem firmissimam statue-
runt. Sic Stephanus ad homicidas, ad legis adulte-
ros, ad crucifixores Filii Dei Patris loquitur, genti
peccatrici Egypto, populo gravi iniquitate in de-
serto, semini nequam in terra promissionis, filiis
sceleratis in morte Salvatoris. *Dura*, inquit, *cervice
et incircumcisi corde et auribus, vos semper Spiritui
sancto restitistis*.

3. *Surrexerunt quidam de synagoga* : synagoga
utique Satanæ, et utique conglobantur, vel ad con-
vincendum, vel ad occidendum. Faciunt impietatis
parietem unum; squama squamæ conjungitur (Job
xli, 6). Sibilant sibi serpentes ad invicem, convene-
runt in unum adversus Dominum, et adversus Chris-
tum ejus. Velit, nolit, cedit impietas pietati, veri-
tati error, stultitia sapientiæ, Spiritui sancto præ-
sumptio et vanitas spiritus humani. *Non poterant
resistere sapientiæ et spiritui qui loquebatur*. Non
dixit, Non volebant, quod rationabilium et perfectio-
rum est; sed *non poterant*, ubi menti malæ facultas
tollitur, non voluntas mutatur. *Redarguebantur*, ait,
ab eo cum omni fiducia. Fiducialiter agit, nec mutat,
nec mutatur mens imperterrita, quæ magis justitiam
quam vilam, fidem quam sanguinem, mortem quam
justitiæ taciturnitatem elegit. Concurrentes rapiunt
eum, adducunt in concilium, et gaudent eum intra
sua retiacula reclusisse : sed frustra jacitur rete
ante oculos pennatorum. Tunc vox liberior, et ex
eorum codicibus sermo exacuitur veritatis, totum-
que martyrem rapit sibi Spiritus Dei, et ex ejus
ore sonantiori organo modulatur. Apparet ei una
facies Scripturarum, et veteris instrumenti dispen-
dia in compendiosam redigit breviter. Replicat
promissiones et beneficia Dei, murmuraciones et
maleficia populi; bona præstita, reddita mala; ad
extremum divini sanguinis exprobrat effusionem,

A refractarios spiritus, duos cervice, incircumcisos
corde et auribus, et sublimes voce homicidas, et pro-
ditores appellat. Non veretur conventicula congre-
gata de sanguinibus, et inter manus quærentium
animam ejus, de liberiori justitia cacumen veritatis
ascendit. *Dissecantur cordibus, et strident dentibus
in eum*, concipiunt dolorem, et prope est ut partu-
riant iniquitatem. Mirum quod non revocantur in-
sueti novitate miraculi, quod luminosa Protomarty-
ris facies non refrenat insanos. *Videbant*, inquit, *fa-
ciem ejus tanquam vultum angelistantis inter illos*.
Quid est, o insensati? lumine vultus Dei insignitur
gloriosus Levita, et vibranti splendore Stephanus
serenatur, et reverberantur oculi vestri, et tamen
invidiæ magnitudo visionis majestatem occludit?

B Respondeant in divinorum voluminum evolutione,
ubi repererunt hominem in terris positum per (sic)
vultum angelicum induisse : et cum in utrisque legi-
bus vel raro, vel nunquam invenerint, obstupeant
gloriam triumphantis. Sequitur :

4. *Cum autem esset plenus Spiritu sancto, inten-
dens in cælum vidit gloriam Dei*, etc. Mirum dictu,
et totius supergressio creaturæ! Intendit in cælum,
videt jam non cælum, sed cælos apertos, videt glo-
riam Dei et *Jesum stantem a dextris virtutis Dei*.
Movet me hæc intentio, quæ de cordis puritate re-
fusa vim facit cælis, et ad ipsius divinitatis consi-
storium penetrat et attingit. Cæli aperiuntur, gloria
Dei videtur : Jesus conspicitur stans non solum a
dextris Dei, sed *a dextris virtutis Dei*. Hanc inten-
tionem fecerat abjectio mundi, contemptus sui, cor-
dis munditia, dilectio Dei, proximi amor, veritatis
defensio, desiderium Christi. Retorquenda essent
hæc omnia ad communes flosculos moralitatis, nisi
esset excellentia Martyris commendanda. Felices
oculi, subtilis visus, visio gloriosa. Signanter re-
collige positionem verborum. Plenus est Spiritu, et
sic intendit in cælum, quia in Spiritu afflatur; con-
culcatis terrestribus, coelestibus inhiat et æternis.
Post hæc aperiuntur cæli, nullaque prævalet firma-
tio vel clausura, quam non transvolet aut irrumpat
mens illi summæ menti affectanter inhærens. **576**

Aperiuntur ergo cæli, et puto quod omnes cæli;
eorumque apertionem sequitur visio gloriæ Dei, et
videtur Dominus Deus stans a dextris virtutis Dei,
ne Patre minor esse putetur. Stat cum stante, cum
bellante bellat; quia lapidatur in lapidato.

5. Non mediocris stupor involvit me, utrum pri-
mitivus flos martyrum oculis corporeis an incorpo-
reis ista perspexerit. Grande quidem miraculum si
mentali intuitu stellantibus se immersit arcanis, si
mundicordes oculi tam solemnem inspexerint visio-
nem. Quod si corporalibus, certum est hunc omne
hominum genus disparitate gratiæ prævolasse, et
penalis fidei et virtutum incorporea corporeis, et si
non comprehendisse, apprehendisse tamen. Nihil
audeo temere definire, vel ex abrupto præcipitare
sententiam, cum finitivam super hujusmodi regulam
me legisse non meminerim. Securius tamen sequor

Apostolum, imo Spiritum Dei in Apostolo, qui cum
summa verborum libertate magis securæ ambiguitati,
quam periculosæ definitioni ista committit : *Sine in
corpore*, inquit, *sive extra corpus, nescio, Deus scit*
(II Cor. xii. 2, 3). Exclamant statim clamore hor-
ribili, continent aures suas, et eas obstruunt veritati,
impetum faciunt unanimiter in eum, facti amici in
morte illius : *et eicientes eum extra civitatem lapi-
dabant*. Ejicitur martyr extra civitatem sanguinum,
in qua prius justitia habitavit, nunc autem homici-
dia : de qua dicit sanctus, *Quoniam vidi iniquitatem
et contradictionem in civitate*. Hæc est civitas, quam
*die ac nocte circumdat iniquitas, et labor in medio
ejus et injustitia* (Psal. liv. 10, 11). Civitas castellum
despective vocata, quod contra apostolos et aposto-
lorum Dominum durissimis infidelitatis vectibus est
munitum. Extra portam civitatis hujus passus
est Dominus, extra eam lapidatur servus exiens ad
eum extra castra, et portans similitudinem impro-
perii ejus. Deponuntur vestimenta martyris ad pe-
des persecutoris, qui tactu sacrarum vestium, et
orationibus lapidandi fuerat convertendus.

6. *Et lapidabant*, inquit, *Stephanum invocantem et
dicentem : Domine Jesu, accipe spiritum meum*.
Currunt illi ad lapides, et ille ad preces. Lapidem
lapidem percutiunt, sed lapidem molliorem, de quo
fluit oleum charitatis, et tinnitus redditur pietatis.
Domine Jesu, inquit, *ne statuas illis hoc peccatum*.
Rogat suscipere spiritum suum, spiritum utique, et
sanctum : illum quem signanter quasi quoddam
signaculum Apostolus in homine præcipit conser-
vari. *Ut integer*, inquit, *anima et spiritus et corpus in
die Domini sine querela servetur* (I Thess. v, 23). O
quanta pietas, quantus affectus, et ardentissima cha-
ritatis integritas! Recte martyrii florem iste sibi
prævidicat, in quo similitudo Domini pendens in
cruce mirabilibus formulis est impressa. In ligno
enim spinis coronatus, lancea confossus; cruci af-
fixus, dissimulat illum unicum dolorem, et obli-
-

scitur mortis vicinæ : novum introductorus exem-
plum, aperit latitudinem charitatis, et apertiori
campo terminos traditæ legis amplificat, jam non
solum amicus amicis, sed velint, nolint, amicus pa-
riter inimicis. *Pater*, inquit, *ignosce illis, quia ne-
sciunt quid faciunt* (Luc. xxiii, 34). Non potuit esse
inefficax oratio morientis; unde et inimicorum nu-
merositas ad numerum amicorum transivit.

7. Vide quam recto cursu Stephanus etsi non
æquat, sequitur tamen Redemptorem. Volat saxo-
rum imber, et fortissimis invidorum manibus loca
vulnerum duplicantur : sed patienter patitur coro-
natus noster, de corona nominis ad coronam regi-
minis transferendus. Nescit affectum carnis, et
mortis horam ignorat. Et vide quid deliberet facien-
dum. *Positis*, ait, *genibus clamavit voce magna* :
Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Clamat voce
magna, quia magna utique charitate. *Positis genibus*,
quia vera et humili simplicitate pro se orans stat et
erigitur; pro lapidantibus flectit genua. Quis audi-
vit unquam tale? et quis vidit huic simile? Plus do-
let persequentium peccatum, quam sua vulnera : il-
lorum iniquitatem, quam suam mortem. *Et cum hoc
dixisset, obdormivit in Domino*. Felix somnus cum
requie, requies cum voluptate, voluptas cum satie-
tate, satietas cum securitate, securitas cum æterni-
tate, *Obdormivit*, inquit, *in Domino*, absorptus in
claritatis abyssum, et inter Dei sui brachia requie-
scens. Sedebat a dextris Dei Dominus Jesus, sed
primo martyri martyrum caput. Recolitis quod illa
Ecclesiæ lingua (Augustinum loquor) de hoc marty-
re senserit, quem post mortem septem mortuos asse-
rit suscitasse. Eia vos, qui levitali ordine præfulgetis
cantate huic canticum novum, et tantæ festivitati
festivis vocibus inclamante. Fortassis concinentibus,
etiam suggeret de vobis Domino suo Judici vestro,
ne statuat illis aliquid ad peccatum, qui est Deus
benedictus in sæcula. Amen.

577 AELREDI ABBATIS RIEVALLIS

TRACTATUS DE JESU PUERO DUODENNI (52).

*In Evangelium Domini infra octavam Epiphaniæ, « Cum factus esset Jesus annorum duodecim »
(Luc. ii, 42).*

1. Petis a me, fili charissime, quatenus ex le-
ctione evangelica, qua duodennis pueri Jesu gesta
narrantur, aliqua piæ meditationis et sanctis amoris
eliciam semina, et sportulis litterarum commendans
tibi colligenda transmittam. Adhuc nuntius ista lo-
quebatur; et ecce sensi in ipsis medullis cordis
mei, ex quanto, ex quali, ex quam ardenti, ex quam
dulci tua id Fraternalitas petebat affectu : cum subito
mihî venit in mentem ubi aliquando fuerim, quid

D senserim, quid in me ipso evangelica verba non-
nunquam egerint, vel cum legerentur, vel cum can-
tarentur. Respexi miser, respexi, et vidi quam
longe post tergum meum illa suavia et jucunda re-
liquerim : quam longe ab his deliciis occupationum
et sollicitudinum me funes abstraxerint; adeo ut
quæ tunc tangere nolebat anima mea, nunc præ
angustia cibi mei sint. Hæc recordatus sum, et effudi
in me animam meam; cum emissa ad me manus

(52) Exstat in tomo XIII Bibliothecæ Veterum Patrum, edit Colon.

Domini tetigit cor meum, et unxit illud unctione misericordiae suae. Cernis in ipso inquisitionis tuae modo, quid luminis, quid splendoris tuus mihi scintillat affectus, cum insinuari tibi flagitares, puer Jesus triduo illo quo quaerebatur a Matre, ubi fuerit, quo sit usus hospitio, quibus cibis alitus, quorum delectatus consortio, quibus negotiis occupatus. Sentio, fili mi, sentio ea ipsa, quam familiariter, quam affectuose, cum quibus lacrymis in orationibus tuis sanctis ab ipso Jesu soleas sciscitari, cum ante oculos cordis tui illa dulcis Pueri dulcis versatur imago: cum illum speciosissimum vultum spiritali quadam imaginatione depingis, cum oculos illos suavissimos simul et mitissimos in te jucundius radiare persentis. Tunc, ut videtur mihi, intimo clamas affectu: O dulcis Puer, ubi eras? ubi latebas? Quo utebaris hospitio? quo fruebaris consortio? Utrum in caelo? utrum in terra? An in domo aliqua interim morabar, vel certe cum aliquibus tuae tunc aetatis puerulis secreto loco consistens, eis secretorum mysteria profundeabas secundum tuam in Evangelio vocem: *Sinite parvulos venire ad me, et nolite prohibere illos?* (Matth. xix, 14). Felices, si qui fuerunt illi, quibus tot diebus tam familiariter tuam praesentiam indulsisti.

2. Sed quid est, mi dulcis Domine, quod sanctissimae Matri tuae quaerenti, dolenti, suspiranti non compatiebaris? Denique ipsa et pater tuus dolentes quaerebant te. Imo tu, Domina mea dulcissima, cur Puerum quaerebas, quem Deum esse non ignorabas? An ne cruciaretur fame, ne frigore vexaretur, ne ab alio quolibet aetatis suae puero injuriaretur, formidabas? Nonne ipse est qui pascit omnia, omnia nutrit qui fenum agri quod hodie est, et cras in clybanum mittitur, gloriosius Salomone vestit et ornat? (Matth. vi, 29, 30.) Quin potius, Domina mea (pace tua dico), dulcissimum Filium tuum cur tam facile amisisti; tam incuriose custodisti, tam, sero, quod dederat, animadvertisti? Utinam et mihi inspirare dignaretur ipse Jesus, quid sibi sic quaerenti, sic flagitanti, sic aestuanti, interno et spiritali sermone responderit, ut nota tibi scriberem, et gustata eructare sufficerem.

3. Videamus tamen, si placet, quidnam sit quod Dominus Jesus in Bethlehem nascitur, latet in Aegypto, nutritur in Nazareth, et inde duodennis ad templum et metropolim civitatem ascendit; nec tamen solus, sed sub parentum disciplina. Ut quid ista omnia? Quia profecto dux est Dominus meus Jesus quia medicus, quia doctor 578. Ut dux noster, exultavit ut gigas ad currendam viam, quoniam a summo caelo egressio ejus (Psal. xviii, 6, 7), et usque ad Bethlehem descensus ejus. Ibi plena caelestium odoramentorum relinquens vestigia, posuit tenebras, id est Aegyptum, latibulum suum. Et cum sedentibus in tenebris et umbra mortis lucem supernae gratiae infudisset, etiam Nazareth sancta sua praesentia nobilitavit. Sicque Nazareus affectus in templum ingreditur quasi puer di-

scens, non docens, audiens et interrogans, et in his omnibus a parentum disciplina non recedens. Sic, Domine, sic praecedis miseros, sic sanas aegrotos; hanc viam errantibus, hanc ascendentibus scalam, hunc exsulibus reditum praemonstrans. Quis dabit mihi, bone Jesu, tuis inhærere vestigiis et sic currere post te, ut quandoque apprehendam te? Ego prodigus ille filius, qui accepi ad me substantiam meam, nolens custodire ad te fortitudinem meam, profectus sum in regionem longinquam, regionem dissimilitudinis, comparatus jumentis insipientibus, et similis redditus, illis. Ibi dissipavi omnia bona mea vivendo luxuriose: et sic coepi egere. Infelix egestas, cui et panis defuit et porcorum cibus non profuit! Sequens quidem animalia immundissima, erravi in solitudine, in inaquoso, viam civitatis habitaculi non inveniens. Esuriens et sitiens anima mea in malis contabuit, et dixi: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus et ego hic fame pereo* (Luc. xv, 12-17.) Dum sic clamarem ad Deum, exaudivit me, deducens me in viam rectam, ut irem in civitatem habitationis: quam, nisi in illam quae abundans panibus, Domus dicitur panis, id est Bethlehem? Confliteantur tibi, Domine, misericordiae tuae, quia satiasti animam inanem; et animam esurientem satiasti bonis; Pane utique illo, qui de caelo descendit, et positus in praeseptio, spiritalium cibus factus est jumentorum.

4. Et haec quidem conversionis, quasi spiritalis cujusdam nativitatis sunt initia, ut conformemur parvulo, paupertatis suscipiamus insignia; et facti ut jumentum apud te Domine, praesentiae tuae deliciis perfruamur. Sed quia scriptum est, *Fili, accessisti ad servitutem Dei sta fortiter, et praepara animam tuam ad tentationem* (Eccli. ii, 1); abscondit modicum faciem suam Dominus Jesus a nobis, non ut discedat, sed lateat. Et ecce Aegyptus, ecce tenebrae, ecce turbatio. Sedentes quippe in tenebris et umbra mortis, laborantes expertae jucunditatis inopia, vincti et compediti ferro, proprii videlicet duritia cordis; necesse est ut clamemus ad Dominum cum tribulamur, et ipse de necessitatibus nostris eruet nos. Luce enim consolationis suae dissipans tenebras hujus tentationis, et gratia internae compunctionis rumpens vincula interioris duritiae, sereniori vultu nos praecedit in Nazareth, ut ibi inter flores Scripturarum, et virtutum fructus sub seniorum disciplina nutriti, duodecimi anni delicias sortiamur. Sicut enim Dominus Jesus in nobis nascitur et concipitur: ita profecto crescit et nutritur, in nobis, donec occurramus omnes in virum perfectum et mensuram aetatis plenitudinis Christi (Ephes. iv, 13).

5. Cum ergo factus esset Jesus annorum duodecim, ascendit illis in Jerusalem, secundum consuetudinem diei festi, cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem. Primum itaque, ne nos praereat hujus historiae mira suavitas, sciendum id moris fuisse Judaeis, ut ascendentes ad diem festum, seorsim

sim viri, seorsim mulieres incederent, ne forte aliquid coinquinationis subreperet, praescribente lege divina ut mundi tantum sacris solemnibus interessent. Unde credibile est, puerum Jesum illo tempore 579 nunc patri et viris adhaerentibus ei; nunc Matri et mulieribus comitantibus eam, suae praesentiae dulcedinem indulsisse. Cogitemus ergo quanta eorum fuerit felicitas, quibus datum est tot diebus videre faciem ejus, et mellifluos audire sermones; considerare in homine et puero signa quadam caelestis radiare virtutis, et inter confabulationes mutuas mysterium sapientiae salutaris inserere. Stupent senes, admirantur juvenes, et suae tunc aetatis pueri, morum gravitate, et sermonum illius pondere deterrerentur. Credo enim in illo speciosissimo vultu tantam gratiae caelestis elegantiam refusisse, ut omnium in se converteret aspectum, auditum erigeret, excitaret affectum. Cerne, quaeso, quemadmodum a singulis rapitur, a singulis trahitur. Senes osculantur, amplectuntur juvenes, pueri obsequuntur. Quae lacrymae pueris, dum diutius a viris tenerentur? quae sanctis mulieribus querimoniae, cum paulo plus cum patre et ejus sociis moraretur? Credo singulos intimo proclamare affectu: *Osculetur me osculo oris sui* (Cant. i, 1). Et pueris ejus praesentiam suspirantibus, sed senum contuberniis se inserere non audentibus, illud facile coaptatur: *Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae, ut inveniam te foris, et deosculer* (Cant. viii, 1).

6. Cum hac igitur jucunditate ingredientibus cunctis civitatem sanctam, contemplare, rogo, inter singulas familias quam pia fuerit ac sancta contentio, cunctis desiderantibus ejus sibi praesentiam dulcissimam indulgeri. Haec felix quae vicit. Forte ob hanc causam consummatis omnibus cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem, et non cognoverunt parentes ejus. Arbitrantes enim unusquisque quod esset cum altero, utpote qui amabatur ab omnibus, et ab omnibus petebatur: non cognoverunt parentes ejus quod abesset, donec itinere diei expleto, per singulas familias, quae simul ascenderant, quaereretur inter cognatos et notos. Et non inveniētes regressi sunt in Jerusalem: post triduum autem invenerunt eum in templo. Per illud itaque triduum, ubi eras, bone Jesu? Quis tibi cibum aut potum ministravit? quis lectulum stravit? quis detraxit calceamenta? quis membra puerilia unguentis fovit et balneis? Scio certe quia sicut voluntarie nostram sumpsisti infirmitatem, ita, cum velles, propriam ostendisti virtutem: et ideo cum velles, his obsequiis non eguisti. Ubi ergo eras, Domine Jesu? De his omnibus aestimare, vel conicere, vel opinari libet aliquid: affirmare autem temere nihil licet. Quid dicam, Deus meus? An ut te per omnia nostrae conformares paupertati, et omnes in te humanae naturae calamitates susciperes, quasi unus e turba pauperum stipem per ostia mendicabas? Quis dabit me buccellarum illarum sic mendicarum participem

fieri, vel saltem divini illius edulii reliquiis saginari?

7. Sed ut haec ad sublimioris sensus secreta vertamus, prima forte die paternis se vultibus praesentavit; non ut consederet, sed ut ordine susceptae dispensationis paternam voluntatem consuleret. Nec absurda videtur talis opinio; si aestimetur quod Dei Filius de his, quae in divina natura simul ipse cum Patre et Spiritu sancto, coequalis et consubstantialis utrique, disposuerat, in forma servi quam susceperat, homo Deum, parvus magnum consuluerit, non ut disceret, quod ipse cum Patre in forma Dei aeternaliter noverat; sed ut ipsi Patri per omnia deferret, obedientiam offerret, praeferreret humilitatem. Ibi agitur in illo secreto cubiculo Patris de baptismo suscipiendo, de eligendis discipulis, de condendo Evangelio, de miraculis faciendis, postremo de tolerancia passionis, et resurrectionis gloria. Cunctis divino modo dispositis, altera jam die angelicis et archangelicis choris suaviter sui vultus indulsit: referensque antiquam civium supernorum ruinam post modicum reparandam, universam laetificavit civitatem Dei. Jam tertia die se cuneis Patriarcharum et Prophetarum immiscens, ea quae a sancto sene Simeone dudum audierant, proprii vultus manifestatione probavit. Sicque expectationis illorum moras, instantis jam redemptionis promissione consolans, animaequiores atque alacriores reddidit universos.

8. Merito igitur post triduum invenitur in templo in medio doctorum et seniorum, ut paternae pietatis de hominum 580 reparatione consilium, sicut Angelis et sanctis carne exutis, quantum videbatur, propalaverat; ita in omnium locorum sacratissimo templo Jerosolymitico, et his primo qui pretiosissimum hujus promissionis thesaurum in sacris Litteris conservabant, paulatim inciperet reserare, primum audiens et interrogans, deinde sacratissima mysteria prodens. Denique mirabantur omnes super prudentia et responsis ejus. Data est haec pueris ei adolescentibus humilitatis et reverentiae forma, ut in medio seniorum taceant, ut audiant, interrogent et discant. Indica mihi, o dilectissima Domina mea Mater Domini mei, quid tibi tunc fuerit animi, quid stuporis, quid gaudii; cum dulcissimum filium tuum Dominum Jesum invenires, non inter pueros, sed inter doctores; cum omnium oculos in ipsum intentos, omnium cerneret aures ad ipsum erectas; cum de prudentia ejus et responsis pusilli et magni, docti pariter et indocti loquerentur. *Inveni, inquit, quem diligit anima mea; tenebo illum, nec dimittam* (Cant. iii, 4). Tene, o dulcis Domina, tene quem diligis, rue in collum ejus, amplectere, osculare, et triduanam ejus absentiam multiplicatis deliciis recompensa. *Fili, quid est quod fecisti nobis sic? ecce pater tuus et ego dolentes quaerebamus te. Iterum dico tibi, o Domina mea, quid dolebas? Credo, non famem, non sitim, non inedia timebas puero, quem Deum noveras: sed tantum subtractas tibi,*

vel ad modicum, ineffabiles præsentiæ ejus delicias querebaris. Tam enim dulcis est Dominus Jesus gustantibus eum, tam speciosus videntibus, tam suavis amplectentibus, ut brevis ejus absentia, maxima doloris materia sit.

9. *Quid est quod me quærebatis; nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse?* Jam hic celestium mysteriorum, in quibus per triduum fuerat obversatus [al. observatus] incipit reserare secretum. Ut humilitatis et obedientiæ, simulque propriæ voluntatis deserendæ, seniorumque præceptis, etiam utilibus prætermisissis, obtemperandi expressius et excellentius commendaret exemplum; cum his sublimibus, tam utilibus, tam denique necessariis prætermisissis, seniorum se subdit voluntati, ut ait Evangelista: *Et descendit cum eis, et erat subditus illis.* Sed quid est quod ait Evangelista, scilicet quod *ipsi non intellexerunt verbum quod locutus fuerat?* Non hoc de Maria dictum arbitror, quæ ex quo Spiritus sanctus supervenit in eam, et ei virtus Altissimi obumbravit, nullum Filii sui potuit nescire consilium; sed nescientibus sive non intelligentibus quod dixerit, Maria, ut sciens et intelligens, *conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.* Memoria conservabat, meditatione ruminabat, et hæc cum cæteris quæ de eo viderat et audierat, conferebat. Ita beatissima Virgo etiam tunc misericorditer providebat nobis, ne tam dulcia, tam salubria, tam necessaria verba, aliqua negligentia laberentur, et propterea, nec scriberentur, nec prædicarentur; et sic sequaces hujus spiritualis mannae deliciis fraudarentur. Omnia igitur hæc Virgo prudentissima fideliter conservavit, verecunde tacuit, opportune prodidit, et sanctis Apostolis et discipulis prædicanda commisit.

10. De his vero quæ sequuntur *Jesus proficiebat ætate, et sapientia, et gratia apud Deum et homines;* multi multa dixerunt, et diversi diversa sentiunt: de quorum sententiis non est nostrum judicare. Alii animam Christi, ex quo creata est et assumpta in Deum, æqualem cum Deo sapientiam habuisse putarunt. Alii quasi creaturam. Creatori adæquare timentes, sicut ætate, ita et sapientia profecisse dixerunt, evangelicæ innitentes auctoritati, quæ ait: *Jesus autem proficiebat ætate, sapientia, et gratia.* Nec mirum, inquit, si minor dicatur fuisse sapientia, cum mortalis atque passibilis, atque per hoc beatitudinæ minor tunc fuisse veracissime prædicetur. De horum sententiis judicet quisque ut velit. Mihi sufficit scire et credere, Dominum Jesum, ex quo cum Deo in unam est assumptus personam, perfectum fuisse Deum; ac per hoc perfectam sapientiam, perfectam justitiam, perfectam beatitudinem, perfectam insuper fuisse et esse virtutem: et quidquid de Deo secundum substantiam dici potest, de Christo potuisse dici, etiam cum **581** in utero esset Matris, non ambigo. Nec ideo ante resurrectionem, aut mortalitatem ei, aut passibilitatem abrogamus; cum eum non phantastice, sed vere

hominem esse confiteamur, et veram hominis habuisse naturam, in qua potuit proficere ætate. Utrum autem sapientia, ipsi viderint qui de hujusmodi contendere norunt.

11. Tu autem, fili, non quæstiones quæris, sed devotionem: necunde lingua acuat, sed unde animus excitetur. Et propterea his quæ ad historiam pertinent interim prætermisissis, ad spirituales intelligentiam enucleandam, sicut ipse de quo loquimur inspirare dignabitur, transeamus. Dominus Deus noster, Deus unus est: non potest variari, non potest mutari, dicente David, *Tu semper idem es, et anni tui non deficient* (Psal. ci, 28). Hic igitur Deus noster æternus, intemporalis incommutabilis, in nostra factus est natura mutabilis, et temporalis; ut mutabilibus ad suam æternitatem et stabilitatem viam faceret eam quam pro nobis assumpsit mutabilitatem; ut in uno eodemque Salvatore nostro, et via esset qua ascenderemus, et vita ad quam veniremus, et veritas qua frueremur, sicut ipse ait: *Ego sum via, veritas et vita* (Joan. xiv, 6). Magnus itaque Dominus in sua natura persistens, parvulus natus est secundum carnem, per certa temporum spatia profecit, et crevit secundum carnem; ut nos mente parvuli, imo pene nihili, spiritualiter nasceremur, et per spiritualium ætatum distinctiones cresceremus, et proficeremus. Ita ejus profectus corporalis, noster est profectus spiritualis; et ea, quæ ab eo in cunctis ætatibus acta describuntur, in nobis per singulos profectuum gradus spiritualiter agi a bene proficientibus sentiuntur. Sit igitur corporalis ejus nativitas spiritualis nostræ nativitatis, id est sanctæ conversionis, exemplum: persecutio, quam passus est ab Herode, illius, quam in initio nostræ conversionis sustinemus a zabulo, tentationis indicium: educatio ejus in Nazareth, nostrum exprimat in virtute profectum. In primo prodigus filius fame tabescens, ad domum panis invitatur (Luc. xv, 16, 17); ubi non similagineus, sed subcinericius invenitur, ut cinerem cum pane manducet, potum suum cum fletu temperet (Psal. ci, 10). Est enim panis similagineus purus, mundus, sine cinere, sine fermento, sine paleis: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* (Joan. i, 1).

12. Sed ad hæc quis idoneus? Panis est Angelorum: quorum palatum ad gustum uvæ acerbæ non obstupuit; ideo plene, et perfecte gustant, et vident quoniam dulcis est Dominus. Sed ut panem Angelorum manducaret homo, susceptis paleis nostræ paupertatis, susceptis cineribus nostræ mortalitatis, suscepto fermento nostræ infirmitatis, panis Angelorum factus est homo, magnus factus est parvulus; dives, pauperculus: ut tu magnus in oculis tuis, humilitate fias parvulus; dives cupiditate, facultatum abjectione fias pauperculus; nec ubi spiritualiter nasceris, locum habeas in diversorio, dum non tuæ voluntati, tuo sensui, tuæ scientiæ, tuæ industriæ, sed alieno judicio inniteris. Tunc cinerem cum pane

manducabis, quanto cibabit te Dominus pane lacrymarum, et potum dabit in lacrymis in mensura (Psal. lxxix, 6). Sic tu nasceris in Christo, sic in te nascitur Christus. Turbatur Herodes, scilicet diabolus, quod suum Christus invasit imperium: nec æquis aspicit oculis, suum domicilium in Christi hospitium commutatum. Vibrat gladium, tendit arcum, et in eo parat vasa mortis, ut sagittet in obscuro rectum corde. Inflammat carnem naturalibus incentivis, turbat mentem cogitationibus noxiis, et parvulorum cogitatus priori suavitate lactantes, multiforini tentatione confodit. Tunc videtur tibi Christus defuisse, donec Herode, non tuis viribus, sed gratia divinæ miserationis extincto, cum ampliori tranquillitate redeat, tuumque in Nazareth præstoletur occursum. Post tentationem namque necesse est ut ad virtutum studia, spiritualiaque exercitia mentis alacritate conscendas quasi ad Nazareth, id est, florem: quia sicut flos non quidem fructus est, sed ex eo fructus producit; ita exercitia hæc, non quidem puræ virtutes sunt, quamvis ex eis veræ virtutes, Deo operante, nascantur. Inde ascendendum est Jerosolymam, sed modo congruo, et tempore opportuno.

582 13. Cum enim factus esset Jesus annorum duodecim, ascendit Jerusalem. Plane secundum leges allegoricas, Christus de Nazareth ascendit Jerusalem: quando relicta Synagoga, Ecclesiæ Gentium præsentiam suæ pietatis exhibuit. Merito tunc duodennis erat, quia qui legem non venerat solvere, sed adimplere, denarium legis binario auxerat evangelicæ perfectionis: verbum abbreviatum, sed consummans, et consummatum faciens super terram, et Legem et Prophetas bipartito charitatis præcepto concludens.

14. *Remansit itaque puer Jesus in Jerusalem, et non cognoverunt parentes ejus.* Est adhuc in Ecclesia Christus: et Judæi, parentes scilicet ejus secundum carnem, ignorant. Est adhuc in Ægypto Joseph; et lingua Ægyptiaca non judæica dicitur Salvator mundi, et ipso frumenta sapientiæ suæ Ægyptiis, id est, Gentibus dividente, fratres ejus inter Chauænæos, immundos videlicet spiritus, verbi Dei fame tabescunt. *Existimantes, inquit, eum esse in comitatu.* Quid est hoc? Adhuc, o Judæi, Christum in vestro comitatu præsumitis; cum jam secundum Jeremiam vestrum, reliquerit domum suam, dimiserit hæreditatem suam, quoniam facta est hæreditas ejus quas ispelunca lænæ? (Jerem. xii, 7, 8.) Quibus indicium, quibus mysteriis, quibus sacramentis, in vestro est comitatu? Ubi templum, ubi iuge sacrificium, ubi sacerdotium, ubi altare illud, quod solum vobis in sola Jerosolyma concessum est? Ubi ignis ille perpetuus, quo extincto omnia pariter holocaustomata perierunt, quæ non possunt alieno igne consumi? Ergo aut nihil horum habetis: aut si forte vos ea habere præsumitis, non secundum Dei præceptum habetis, ac proinde nec Christum habetis. In his enim omnibus secundum prophetica

mysteria Christum aliquando habebatis: sed apparente eo quem prænuntiabant, ipsa prænuntia sublata sunt, de quibus frustra post ejus adventum præsumebatis. O mira perversitas! o mira cæcitas! Hæc omnia non attendentes Judæi, adhuc eum esse in suo æstimant comitatu, et requirunt eum inter cognatos et notos. Quem quæritis, o Judæi, quem quæritis? Jam lapis abscissus de monte sine manibus, universam implevit faciem terræ (Dan. ii, 34, 35), et adhuc quæritis? Ecce ubique terrarum dispersi, ubique Christum offenditis et adhuc quæritis? Ubi inter gentes in laudibus Christi vestrum Amen resonat, vestrum Alleluia cantatur, vestrum Hosanna resultat, et adhuc quæritis? In sole posuit tabernaculum suum, nec est qui se abscondat a calore ejus (Psal. xviii, 6, 7), et adhuc quæritis? Quæritis eum inter cognatos et notos. Quæritis eum apud Isaiam; sed, sicut ipse ait, *Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui: Israel autem non cognovit me; populus meus non intellexit* (Isai. 3): ideo non invenitis. Quæritis eum apud sanctum David, sed et secundum ipsum, facta est mensa vestra coram vobis in laqueum: ideo non invenitis. Obscurati sunt enim oculi vestri ne videant, et dorsa vestra incurvantur (Psal. lxxviii, 24). Quæritis eum apud Jeremiam; sed, ipso teste, *Sacerdotes ignorant legem, nesciunt videntem* (Jerem. ii, 8), ideo non invenitis. Quæritis apud Moysen; sed usque hodie eum legeritis Moysen, velamen positum est super cor vestrum: ideo non invenitis.

15. *Revertere itaque, revertere, Sunamitis, revertere in Jerusalem, et invenies.* Nuntiatur certe Jesu quod Mater ejus, et fratres foris stent quærentes eum: nunquid egreditur? Vos potius ingredimini, et invenietis. *Et regredientes, inquit, invenerunt eum post triduum in templo.* Si fuerit numerus filiorum Israel sicut arena maris, reliquiæ convertentur, reliquiæ, inquam, Jacob ad Deum fortem. Quando? Utique post triduum. O tempus desiderabile, quando cognoscet Israel Deum suum, et pavebit ad David regem suum (Osee iii, 5), quando utraque gens faciet sibi caput unum, et ascendet de terra? Quando hoc erit, Jesu bone? quando respicies carnem tuam, domesticos sanguinis tui, cum nemo carnem suam odio habeat? Frange, Domine, esurientibus panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam. Quamdiu miser Cain vagus et profugus erit super terram tuam; quæ aperuit os suum, et suscepit sanguinem tuum, o noster Abel, de manu ejus? Nonne adhuc reddidisti ei septuplum in sinum ejus, cum ubique major serviat minori; cum ubique **583** sit jugum premens, et gladius terrens: nec sit qui redimat, neque qui salvum faciat? Scio quia tandem convertentur, et famem patientur ut canes, sed ad vesperam. Post triduum enim invenerunt eum in templo.

16. Prima dies, qua ingressus nostram Jerusalem Dominus Jesus, abscondit se a matre sua Synagoga, et fratribus suis Judæis, apostolica fuit in Gentibus prædicatio, sicut ipsis Judæis Paulus loquitur: *Quia*